

Organ för svenskarna i Estland.

Hur svenska språket behandlas.

I år liksom i fjol har det behagat en herr J. Müller att på eget förlag utge och till svenska turister och övriga svensktalande Estlandsbesökare sälja "Vägvisare genom Tallinn".

Ideen som sådan är inte dålig och det står envar fritt att utge tryckalster antingen för förtjänstens skull, eller för något annat ändamål, ifall det tryckta inte strider mot gällande förordningar.

I detta fall har utgivaren av broschyren först och främst tänkt på förtjänsten och helt lämnat andra anspråk åt sidan, såsom behandlingen av språket, ortografin o. s. v.

För att ge exempel på det språk man vill kalla svenska citerar jag följande. I inledningen heter det: "Esterna kunna vara stolta över deras konstsamlingar och de historiska byggnaderna, av vilka det finns mycket ont om i hela Europa, där varjesteg i Tallinn påminner om förfädernas gärningar". Själva broschyren börjar med följande ord: "Estniska republikens huvudstad Tallinn ligger under 59° 22' 52" — 59° 28' 5" nordiska bredden och 20° 50' 39" östliga längden (Greenwich) vid finska kustens södra strand. Domberget och den gamla staden med hela sin omgivning är en av dem vackraste städer vid Östersjön den ligger över 49,1 mersyttan.

Från östen är staden omgiven av Lasnamägi och från söden av Ulemiste sjö och Nõmme berg".

I texten läsa vi vidare: "Svensk Tid (1568—1709) är delat i två

perioder. I den första perioden fördesbara krig, År 1656—1657 förde Sverige krig med Ryssland och sen gick kulturen som dom grundlagde tillbaka".

En del restauranger ha också annonserat i broschyren och i texten läsa vi följande: "Rolighet i Gloria-Bar". "De undre del förstklassig kallt och varmt bar II boningen trevlig kafe och bra musik". "Få aftenen kabaret och dans till kl. 6 morgon".

I denna stil forigår det hela tiden, och det finns inte en mening som är rätt formulerad och stavfel förekomma på varje rad.

Det är obegripligt, att det finnes personer med så liten självkritik — eller med en sådan brist på ansvarskänsla —, att de åtaga sig arbetsuppgifter, som de själva borde inse att de icke alls gå i land med. Det är dock numera god tillgång på svenskar i Estland, som fått grundlig utbildning i svenska språket och som kunna åstadkomma ett arbete, som icke är en direkt förolämpning mot de besökande svenskarna.

Ett språk får man inte behandla hur som helst, även om man gör det med sken av att betjäna allmänheten, och vi hoppas att svenska turister som i sommar besöka Estland, bli förskonade från att se sitt modersmål så misshandlat. Därav borde myndigheterna ha intresse. A. A.

Haapsalutidningen "Lääne Elu" har slutat utkomma.

Den i Haapsalu av Bröderna Tamverk utgivna tidningen "Lääne Elu" har slutat. Tidningen som utkom två gånger i veckan, var staden Haapsalus enda tidning och ofta såg man ortsnöter från svenskbygden,

Ny svensk psalmbok.

II.

Slutligen några ord rörande de nya koralmelodierna.

Medges bör att koralbokskommittéen haft en mycket svår uppgift med anskaffandet av melodier till de nya psalmerna, då flertalet av dessa ha en svår meter. — Bland flera hundra nya förslag som inkommo, utvaldes dock blott c:a tio, medan man i övriga fall anlidade äldre tillgängliga koral-samlingar. Att man dock i så hög grad bytt ut gamla välkända melodier t. ex. den allmänt bekanta 24, där visserligen v. 1 som ingår i liturgien fått behålla den gamla melodien, vidare "Närmare Gud till Dig", "Tryggare kan ingen vara", o.s.v., mot nya oftast nog med gregorianska motiv, bör anses vara mindre lyckat. Också engelska och tyska samlingar ha anlåtats och man har även sökt knyta till gammal svensk folkton. Ytterligare en anmärkning som riktats mot de nya koralmelodierna är, att många av dem äro svårtillgängliga och svårsjungna. Men kanske förhåller det sig så, att de melodier som man lär sig lätt, ej ha så stort värde. Vad man dock bör vara tacksam för är, att en stor del av dessa melo-

Forts. sid. 2.

liksom skildringar av förhållanden däri behandlat.

Den har ofta under de senaste åren bytt redaktörer, och prenumerantantalet har undan för undan sjunkit. Närmaste orsaken varför den slutade var dess dåliga ekonomi.

P. Byström.

Djurens vinterutfodring.

II.

Mjölkkornas näringsbehov.

Om man skall ordna utfodringen så ekonomiskt som möjligt, så är det nödvändigt att ställa upp en s. k. foderstat, d. v. s. en lista med bestämda mängder av varje foderslag för varje djur och dag. Men för att man skall kunna ställa upp en sådan foderstat, är det nödvändigt att lära sig känna till djurens foderbehov. Det räcker inte med att ge djuren tills de inte förmå äta mera, även om de ätit sig proppmätta kan det hända att de inte fått tillräckligt med näring. Men det visar sig först långt senare. Det har emellertid utförts så många noggranna utfodringsförsök under vetenskaplig kontroll, så att jordbrukaren har endast att se efter i tabeller, hur mycket vart och ett djur behöver.

För att mäta den fodermängd som behövs, använder man begreppet *foderenhet*. Foderenheten (vanligen förkortat till f. e., som användes i det följande) användes alltså till att mäta fodervärdet, alldeles som man har meter som enhet för att mäta längder, kilogram för att mäta vikt o. s. v. En foderenhet är 1 kg korn eller så mycket av något annat foderslag, som kan ersätta ett kg korn eller som motsvarar 1 kg korn i fodervärde. Till en f. e. åtgår alltså av: medelgott hö 2,5 kg, vårsädeshalm 4 kg, råg- och vete-halm 5 kg, rovor 12,5 kg, kålrötter 9 kg, foderbetor 10 kg, potatis 4 kg, pressfoder av klöver 6,5—7 kg, havre 1,2 kg, ärtor 1 kg, oljekakor 0,8—1 kg, sötmjolk 3 kg och skummjolk 6 kg. särskilt kan man lägga märke till att det åtgår mer än tre gånger så mycket rovor som potatis till en f. e.

Men det säger sig självt att man inte utan vidare kan ersätta det ena foderslaget med det andra, så kan man ju inte till en häst ersätta 1,2 kg havre med 5 kg råghalm eller ersätta 4 kg potatis till ett svin med 2½ kg hö. Det är naturligtvis skillnad på foderenheterna också! Och den allra största skillnaden beror på, hur mycket äggvita, som finns i de olika foderslagen. Som

jag förut berört, är det mycket viktigt, att fodret innehåller tillräckligt med äggvita. Djuren behöva nämligen alltid en viss mängd äggvita varje dag, och denna mängd får icke underskridas. Ger man däremot mera än denna mängd, så blir utfodringen onödigt dyr, emedan äggvitan alltid är, dyrast. Det räcker alltså inte med att känna till, hur många kg. av olika foderslag, som går till en f. e., utan man måste också känna till, hur mycket äggvita, som finns i dem.

De förutnämnda fodermedlen innehålla i medeltal följande mängder äggvita: Medelgott hö 105 gram, vårsädeshalm 30 gr, råg- och vete-halm 25 gr. rovor 50 gr, kålrötter 45 gr, foderbetor 40 gr, potatis 36 gr. pressfoder av klöver 150—160 gr, havre 92 gr, oljekakor 150—340 gr (beroende av vad sort det är), söt mjolk 93 gr och skummjolk 192 gr. Som man ser, äro hö, pressfoder och kraftfoder äggviterika, medan däremot halm och rotfrukter äro äggvitefattiga.

Kornas foderbehov. För att underlätta överblicken, brukar man indela kornas foder i två delar: 1. *underhållsfoder* och 2. *produktionsfoder*. Underhållsfodret är den fodermängd, som djuren behöva för att nätt och jämt leva, utan att de magra eller bli fetare. Till underhållsfoder anses i medeltal 1 f. e. på varje 150 kg levande vikt vara tillräckligt (om det är tillräckligt med äggvita förstås). En ko som väger 400 kg levande vikt, skulle alltså behöva till underhållsfoder 2⅔ f. e. eller 2,7 f. e. Men det måste också som sagt finnas en viss mängd äggvita eller 50 gr på varje 100 kg levande vikt, alltså i ovannämnda fall $4 \times 50 = 200$ gr äggvita. En ko som väger 400 kg, behöver alltså till underhåll 2,7 f. e. och 200 gr äggvita.

Produktionsfodret åter är den fodermängd, som kon behöver för att mjölka (producera mjolk). Till detta åtgår det en f. e. för varje 3 kg (eliter liter) mjolk. En ko som mjölkar låt oss säga 12 liter, behöver alltså som produktionsfoder 4 f. e. Men om det måste vara en bestämd mängd äggvita i underhållsfodret, så är det ändå nödvändigare i produktionsfodret. Här behövs det

inte mindre än 45 gr äggvita för varje liter mjolk. Kon som mjölkar 12 liter, behöver alltså som produktionsfoder 4 f. e. och 540 gr äggvita. Lägga vi nu detta tillsammans, så finna vi, att foderbehovet för en ko, som väger 400 kg och mjölkar 12 liter mjolk, är 6,7 f. e. och 740 gr. äggvita.

För att vi skola få en föreställning om, vad dessa siffror betyda, kunna vi taga som exempel, att denna ko skulle utfodras med enbart hö. Kon skulle då behöva nära 17 kg hö, och om detta hö vore "medelgott", d. v. s. gräsblandad klöver eller det allra bästa ängsnö, så finge hon då 704 gr äggvita, det bleve alltså i alla fall brist på äggvita. Vi förstå, att detta icke är det riktiga sättet, och i nästa artikel skola vi se närmare på, hur man kan ordna en lämplig utfodring för att fylla kornas näringsbehov, både med avseende på foderenheten och smältbar äggvita.

Forts.

Ny svensk...

dier som nu ratats, och som tillhört den pietistiska skolan, i flera fall ersatts med verklig kyrkomusik, motsvarande tidens anda och krav, och man härmed sluppit den långdragenhet och sentimentalitet i fråga om psalmsång, som inte minst församlingssången i våra kyrkor gjort sig skyldig till.

När skall den nya psalmboken ta's i bruk och huru kommer den att fylla sin uppgift?

I Sverige var det väl främst vid morgonandakterna i radion där den f. o. m. den 1 januari togs i bruk. En del församlingar började använda den vid fastlagssöndagen, medan de övriga beslutat taga den i bruk till påsk, pingst och midsommar. Den nya psalmboken har bemöttes i allmänhet med ett synnerligen stort intresse och välvilja. En del församlingar ha dock varit så starkt bundna vid tradition och konservatism, att de beslutat t. v. bibehålla den wallinska psalmboken. — Då varje enskild församling själv får avgöra om den vill införa den nya psalmboken eller ej, så har man i enstaka fall använt sig av denna autonomi. Tilläggas bör dock att

Forts. sid. 4

Vormsinytt.

De senaste dagarnas väst- och sydvästliga vindar jämte den onormalt höga temperatur för denna årstid har gått särskilt hårt åt isen mellan Haapsalu och Vormsi, som nu så gott som fullständigt försvunnit. Onsdagen den 23 mars gick ångaren "Vormsi" för första gången i år från Sviby till Rohuküla. Tidigare har postmannen uppehållit förbindelsen med en segelbåt. Enligt en artikel i "Päevaleht" av den 23 mars skulle 7 vormsöbor varit i sjönöd och nära att förolyckas med nämnda postmans båt. Vid närmare efterforskning visade sig "Päevaleht"-artikel vara utan grund, och man hade redan tidigare avtalat att isbrytaren som enligt tidningen räddade dem från en säker död, skulle komma och möta postbåten.

I en del byar på Vormsi som Norrby, Dyby och Rälby har man redan börjat lägga ut ryssior, och skutägarna börja rigga sina skutor för segling. *-lin.*

Statens budget 1938/39 99,3 millioner kr.

Den nyligen godkända statsbudgeten för år 1938/39 slutar på 99,3 millioner kr., och är 590,190 kr. mindre än förra årets. Till statskassan beräknas inflyta: i direkta skatter 11,5 milj. kr., stämpelsatt 6,4 milj. kr., indirekta skatter 31,2 milj. kr., statens företag och egendommar 31,9 milj. kr., statsmonopolen 18,0 milj. kr.

De viktigaste utgiftsposterna äro efter storlek: kommunikationsministeriet 30,0 milj. kr. eller 30,2 %, försvarsministeriet 21,3 milj. kr. eller 21,5 %, kulturministeriet 11,2 milj. eller 11,3 %, socialministeriet 7,7 milj. eller 7,8 %, finansministeriet 7,5 milj. eller 7,6 % av budgeten.

Till upprätthållandet av riksföreståndareämbetet är anslaget 0,32 milj. kr. eller 0,3 %, och till avbetalning av statsskulden 2,7 milj. kr. eller 2,8 %.

Estlands folkmängd den 1 januari 1.135.125.

Enligt Estnisk Statistisk månadsredning var folkmängden i Estland den 1 januari 1.135.125 personer. Under år 1937 föddes 18.190 barn och dog 16.620 personer. Hela folkökningen utgjorde 1540. Under det gångna året steg däremot de utvandandes antal till 558, varför den exakta ökningen stannar vid 982 personer eller 0,9 %.

Under samma tid ingingos 9585 äktenskap vilket utgör 8,5 par per 1000 innevånare.

God insats.

Den 14 mars anordnades i Haapsalu tävlingar i höjdhopp och längdhopp utan ansats mellan Estniska Gymnasiet, Läänemaa Tööstuskool och Svenska Gymnasiet. Svenskarna gjorde en god insats i tävlingen.

Resultaten blevo följande:

Höjd u. a.: 1) Ulf Vichman 1,33 m (Sv. Gymn.), 2) Lean-

Forts. sid. 4.

Gammal — Svenskbyborna.

Alvin Isberg.

II.

Den 16 juli 1781 ankrade några kronans båtar utanför Kertell (Kärdla) för att avhämta svenskarna till Tallinn. Först sålde man allting, som man icke kunde taga med sig. Först i augusti 1781 kunde resan anträdas. Under stor sorg och veklagan gingo unga och gamla, till ett antal av 1200 personer, ut ur byn och styrde mot okända mål. Inte ens åldringar, som dock ville ha sin grav bland sina fäders, fingo stanna kvar. De fördes på fartyg till Tallinn och därefter skedde avfärden först under ledning av överste Sinelnikov och senare av en kapten över Tartu, Pihkva, Novgorod till Moskva. Denna färd var på den tiden högst äventyrlig. Vägarna voro så dåliga, att vagnarna sjönko mycket djupt i leran, att hästarna icks orkade draga dem. Svenskarna fingo ofta övernatta i fähus och stall eller t. o. m. på öppna fältet. Många omkommo på grund av hunger och köld. Ungefär till

Pihkva red överste Sinelnikov i spetsen för tåget, men där kom en kapten i hans ställe. Han brydde sig mycket litet om, hur svenskarna hade det ställt under resan. Under den tid, som han var ledare för tåget, dukade många under på vägen, särskilt i trakten av Novgorod. Där kom även fältprästen Europens, som själv var svensk från Viborg, ut emot dem. Han ställde sig nu i spetsen för tåget. Europens var fältpräst i Potenkims armé och han lyckades av regeringen utverka understöd för svenskarna. Först efter mer än 2 månaders resa anlände utvandarna, uttrötade och utpinade, till Moskva. Här blevo de på det hjärtligaste mottagna av trossyskon. De orkeslösa överfördes till sjukhus och de friska fördelades på olika familjer i den tyska församlingen. Där underhöllos de delvis på egen bekostnad, delvis genom bidrag från regeringens sida. Först i febr. 1782 kunde resan anträdas på nytt. Mer än 200 utvandrare hade dock redan dukat under, många hästar hade stupat och vagnarna försatts ur brukbart skick.

Färden från Moskva blev synnerligen ansträngande. De fingo även ibland övernatta ute på öppna fältet under bar himmel i oväder och storm, så att de på morgonen fingo gräva fram hästar och vagnar ur snön.

I maj 1782 kommo de fram till den trakt vid floden Dnjepr, där kronan upplät mark åt dem. Genom furst Potenkim anvisades dem ett område på 12.000 desjatin, som låg 70 km. från staden Cherson. Virke till takresning erhöles från virkesnederlaget i Kokovsky, delvis gratis och delvis på 10 års avbetalning. Väggarna skulle uppföras av kalksten, som nybyggarna själva fingo bryta i ett närbeläget stenbrott. Hela denna sommar härskade i kolonien ett liv och en rörelse, som påminde om en myrstack. Vid vinterns inbrott kunde de flesta flytta in under eget tak. Enligt nu anställd folkräkning var deras antal 904 själar. På uppmaning av fältprästen J. A. Europens uppförde de redan första året ett rymligt bönehus. Europens höll även här en tid svensk gudstjänst, men lämnade dem snart.

Forts.

God...

der Gjärdman 1,30 m (Sv. Gymn.)
3) Nikolai Droste 1,23 m (Estn. Gymn.),
5) Lars Lilja 1,23 m (Sv. Gymn.)

Längd u. a.: 1) Ulf Vichman 2,71 m (Sv. Gymn.),
2) Nikolai Droste 2,70 m (Estn. Gymn.),
3) Georg Brus 2,69 m (Sv. Gymn.),
4) Leander Gjärdman 2,67 m (Sv. Gymn.).

De sammanlagda poängen blevo: 1) Sv. Gymn. 28 p.
2) Estn. Gymn. 13 p., 3) Lään. Tööstusk. 3 p. L. G.

Ny svensk...

en sådnn opposition helt säkert är av övergående natur och att den nya psalmboken inom kort vinner anslutning och användning i alla Sveriges församlingar.

Huru skola vi estlandssvenskar ställa oss till denna nyskarpelse?

Traditionen torde hos oss kanske inte lägga oöverkomliga hinder i vägen för acceptandet av den nya psalmboken, då ju dess värde ur församlingssångens och även ur religiös synpunkt avsevärt höjer sig över sin föregångare. Men svårigheterna för oss ligga i ekonomin. — Då det ju hittills praktiskt taget varit kyrkan som stått till tjänst med psalmböckerna, så skulle det också i detta fall få vara kyrkan som får ta' det första steget. Visserligen är det otänkbart att på en gång inköpa ett större antal sådana, men inköpet kunde ske så småningom, medlen torde kunna inbringas genom anordnandet av församlingsaftnar, kollekt i kyrkan, m. m. Vidare vore tänkbart att också ge konfirmanderna den nya psalmboken. På denna väg skulle det erbjudas allmänheten tillfälle stifta bekantskap med den och väcka intresse för privat inköp, ty detta är den nya psalmboken värd.

Ivar Pöhl.

GEFLE NYA STUVERIAKTIEBOLAG

Gävle

Medlem av Norrlands Stuvareförb.
Telegramadr.: Stowing. Tel. 277.

E. W. JUST

Blekeri-Färgeri-Merserisation

Tel. 148 BORÅS 21 48

EMALJ**är i ropet**

TVÅ NYHETER! Gräddfärgade kärl med pastellgrön dekor — eller helt pastellgröna kärl — av bastant, eldhärdig kvalitet. Finnes i rikhaltig sortering.

Se**KOCKUMS**
nya färgkombinationer

Kockums moderna
emaljkarl säljas i varje
järn- och bosättningsaffär.

A.-B. GESTRIKLANDS YLLEFABRIK
JÄRBO
FILTAR VADMAL SPORTTYGER

Utgivare:

Svenska Odlingens Vänner

Redaktion:

M. Westerblom, ansvarig red.

A. Stahl.

A. Aspelin.

Rütli 3, Tallinn.

Tel. 470-08.

Prenumerationspris:

Inrikes	Utlandet
1 år Ekr 2:—	1 år Ekr. 4:—
1/2 " " 1:—	1/2 " " 2:—

Gudstjänster.

Svenska kyrkan i Tallinn:

Aftonsång söndagen den 27
mars kl. 6 e. m.

Passionspredikan i församlingssalen tisdagen den 29 mars
kl. 1/28 e. m. K. Nilsson.

Världsberömda, i hållbarhet
oöverträffliga svenska

“Solo“ båtmotorer
samt**Huskvarna symaskiner**
och velocipeder i stort urval
representeras av**E. Palias**

Karja 10, Haapsalu.

Olofströms**Rostfria Kockkärl**
rekommenderas.**A/B. „Eesti-Aga“**

Tallinn.

Styrelsen: Vene tän. nr. 11-a. Telef. 441-33.

Fabriker: Pöhja tän. 5. Telef. 439-96.

Acetylgas och syretillverkning

Autogeniska svetsningsinredningar och försäljning av material.**Elektrisk svetsning och agregatförsäljning.****Svetsningsskola.**

Innan Ni beställer inredning för svetsning vänd Eder med
förtroende till oss, vi lämna alla upplysningar.